

[Я]К МИХАСЬ, [С]ИН МЕЛЬНИКА,
ходив до неба по діямант.

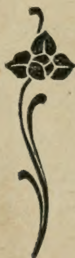

Ціна 20 центів.

ЧИСЛО 27.
ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
В СКРЕНТОН, ПА.

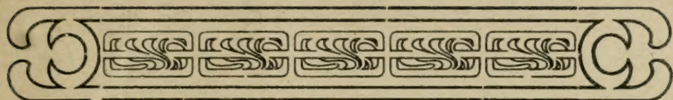
ЯК МИХАСЬ, СИН МЕЛЬНИКА ходив до неба по діямант.

Оповіданє на тлї народнім.

1917.
UKRAINIAN BOOK STORE
439 NORTH 6TH AVENUE.
SCRANTON, PA.

I.

МЕЛЬНИК І ЄГО СИН.

В однім селї жив убогий мельник Петро. Був то чоловік добрий і працьовитий, тому всї любили єго і поважали. Цїле село носило до єго млина молоти збіже, бо він не лиш нікого не ошукав, але противно помагав, а біднїйшим дешевше молов, та нераз терпеливо чекав на заплату. Однак село було мале, гористе, земля неурожайна і часто навіщав еї недорід, тому і мельник Петро мало мав дорібку, а самі господарі не великий мали дохід зі своїх жнив. В млинї крім жінки ховало ся єще кількоро дітий, тож тяжке було житє нашого мельника. Бувало і сухого хліба забракло на вечеру. Мимо того мельник Петро терпеливо зносив усї нещастя, не дорікав Богови, не завидував людям, тільки в потї чола працював з жінкою, щоби дїтям дати добре вихованє і випровадити їх в люди. Ховав він всї своі дїти однаково, чесно і по божому, але найрозумнїйшим з єго дїтий був синок, Михась.

Цікавий на все хлопець вивчив ся помагати батькови при млині, заставляти воду в млинівці, пускати єї на коло і таке инше —коротко сказавши, мельник не міг обійти ся без єго помочи. Михась був також і для других дуже услужний і охочий до помочи. Бувало нераз, віднесе муку старим і охочим людям аж до хати, пересипле в мішок, або в скриню і дров нарубає і за се не принимав жадної нагороди і не слухав ніяких похвал. Люди благословили єго і кілько разів, де була бесїда про мельника Петра і єго сина, заєдно говорили поміж собою: який батько такий і син. Добрий і чесний єсть старий мельник і син єго буде таким. Побачите, що він стане колись великим чоловіком!...

II.

УТЕЧА МИХАСЯ ДО ПУСТИННИКА.

Хоч гарний був вечер, хоч яскраві звізди миготїли на яснім небі, то мимо того сумно було в хатї мельника, а також і сумно було в цїлім селї. От ледви кілька днів тому, як страшна буря знищила все збіже, громи повалили богато хат та стоділ а вода затопила богаті поля. В одній хвили прийшло страшне нещасте, за оден вечер завитала до

убогого села страшна нужда. Жінки заводили плачучи, а горем прибиті господарі ходили і роздумували з болем в серцю, над тим, що їх жде за кілька неділь. Як виживлять себе, своїх дітий, слуг та худобу, як перебідують страшну, голодну зиму і що засіють та засадять на весні. Всюда чути було плач і нарікане, бо всї бачили, що чекає їх неминуча, голодова смерть.

Однак найсумнійше було в хаті мельника. Не було ніякого зарібку і то на довгий час, бо хто ж понесе збіже до млина коли не було єго нігде в цілім селї? А найбільше заводив над страшною недолею сусїдів старий Петро. "Бідний я тепер—говорив він— але ще біднійші ті мої сусїди, яким тота буря знищила поля, а вода залляла землю. З нами якось воно буде. Поля не маємо, тож легко можемо перейти до другого села, а прецінь добрі люди споможуть нас і не заборонять нам поставити новий млин. Але щож зроблять иньші?... Гай, гай, Боже мій милий, подай яку поміч, бо я з цілої душі бажав бим помочи своїм сусїдам, тільки не маю до сего ніякого средства, не маю ніякого добра!..."

Так то, часто нарікав мельник Петро, а

єго слів слухали жінка і діти і всї вони більше молили Бога о поміч для других, чим для себе. Однак найбільше плакав малий Михась. Він вже був розумним хлопцем, проте розумів цїле нещастє, яке впало на єго рідне село і хоча єще не був анї господарем, анї навіть сильним парубком, а вже хотів помагати всім людям, щоби осушити їх слези і усунути їх горе. Але в який спосіб?! Прецїнь він убогий і не дасть їм золота, щоби люди копцями могли собі куповати жито і ячмінь; ученим також не є, аби придумати для них якусь помічну раду. Проте, плакав ходячи по млинї роздумував над тим, як би то зробити, щоби прийти з помочию любезному батькови, дорогій матери, братам та сестрам і цїлому селу.

На дворі панувала страшна горяч і задуха. З заходу надсувалась велика, чорна хмара і збирало ся на нове нещастє. Величезний страх огорнув цїле село, люди плакали і молили ся, щоби минула буря і щоби до крихти не знищила того, що віджило по послїднім нещастю. Старий мельник, заломлював руки, вдивляв ся в страшну чорну хмару і шептав горячу молитву. Жінка єго рівнож молила ся, а діти замикали двері і

вікна. Всї були занятї так що і нїхто не спостеріг, як Михась взяв з комори бохонець хлїба і утїк з млина. Давно вже він постановив так зробити і чекав тілько нагоди, в котрій би міг опустити хату. Бо довідав ся, що далеко, далеко серед темних і небезпечних лїсів, мешкає старий, сивий пустинник, який много бачив, ще більше чув і дає людям добрі і щирі ради. До него то постановив Михась піти, бо думав що все ж таки убогий пустинник видумає якусь добру раду для єго рідного села. Отже коли побачив, що в хатї вїхто на него не звертає уваги, вхопив чим скорше за приготований клунок, перехрестив ся і вибіг з млина. Біг дуже скоро, бо бояв ся, щоби в дома не шукали за ним і побіг чим скорше, до великого густого лїса.

На небі гудїла страшна буря, померкло ся сонце, а громові блискавки освічували недалекий лїс. Михась тряс ся зі страху і не ставав тілько призвавши божої помочи, біг чим раз дальше. В кінци добіг до лїса. Змучений упав на землю, однак не довго міг відпочивати, бо страшна злива упала з тяжкої, чорної хмари. Наглий дощ з градом падав без перестанку, нищив до решти поля

і прибивав усе до землї. Наляканий Михась піднїс ся і повільними кроками посував ся в перід. Тяжка то була дорога.

В лїсї панувала нічна темнота, тому мусїв на помацки виминати дерева та пропасти. Часто потикав ся на вистаючих корінях, постинаних деревах або впадав в викопанї ями; нераз ставав і чекав аж блискавиця освітить дальшу дорогу. Єго самого напав невисказаний страх. Вкінци зрозумів, що коньче мусить десь схоронити ся. По довгім шуканю, знайшов глубоку а не вохку печеру, в якій було повно листя і соснових шпильок. Туди він схоронив, ся викрутив свою одежу з води, а що був дуже утомлений дорогою, зморив єго в коротцї твердий сон.

III.

СТРІЧА З РОЗБІЙНИКАМИ.

Коли Михась пробудив ся, сонце вже було над полуднем, а мимо того, ясні лучі ледви ту і там продирали ся скрізь густе галузя дерев. Помолившись, забрав ся наш хлопчина до хлїба та сира завязаного в клуночку. Снїданє запив водою з поблизького потока, який по вчерайшій бурі страшенно зібрав і з шумом котив ся по камінюю, Ми-

хась почав розглядати ся на всї сторони. Не знав, в якій сторонї находить ся, бо блукаючи попереднього дня по лїсї, серед страшної бурі згубив дорогу, якою мав зайти до пустинника. Вернути домів також не було легко, бо місця, котрими сюда прийшов, забув, а слїд стежки затер ся в наслїдок великої зливи. Впрочім не хотів тепер за нїщо в світї показувати ся в дома, хиба що винайде якусь раду на нужду і страшне нещастє, яке стрінуло его рідне село.

Засумований Михась станув над потічком, роздумуючи в котру сторону належить ему удати ся. "Гм,—думає собі,—Господь Бог завсїгди помагає людям, які Его люблять, то поможе і менї, бо я Его дуже люблю!... Піду в ту сторону, де попровадять мене очи, а може стріну такого, що покаже менї дальшу дорогу!."

Сміло перейшов через бурливий потічок, витяв собі сукату палицю і пустив ся в дорогу. Майже пів дня ішов скорою ходою, розглядаючись всюди, чи не побачить де якої стежки, по котрій зайшов би до якої оселї, або загороди. Однак і того не найшов. Перед ним розтягав ся величезний старий лїс, що крок то подибував доли, багна і яри, які

треба було осторожно виминати. Ті перешкоди спиняли дуже подорож Михася, бо хотяй скоро ішов наперед, то всеж таки нераз мусів великий кусник дороги надоложити, щоби вимунути перешкоду, а дістати ся на безпечне місце. А сонце туй-туй вже заходило. Незабавом крізь дерева показали ся дрібні звізди і бліде світло місяця.

Михась пристанув. І знова опанував его великий страх. Вчера бояв ся бурі, а нині ночи, в незнанім темнім лісї, в котрім спевностю прийде ся ему згинути, коли не стріне нїякого чоловіка. Їди вже нeставало, тож могла грозити ему голодова смерть. А наслухавшись від своїх дідів про розбишак, лицарів та опирів, а відтак про звірів, які доперва вечером вибирають ся на добичу, еще більше додав собі тревоги. Однак щоби набрати більшої відваги, крикнув з цїлої сили: "Гоп, гоп, на поміч!. ." На сі слова нїхто не відізвав ся, тільки настрашені птахи підняли страшний вереск Вокруг панувала цїлковита тиша, тільки відгомін Михасевого голосу відбивав ся о старі дерева. Михась помандрував дальше. Нечайно обняв его страшний жах, він пристанув, опер ся о старого дуба і почав мовчки наслухувати.

Однак тишина була так велика, що він крім биття серця в своїх грудях нічого більше не чув. Але жаль, що опустив рідну хату, не давав єму супокою. Мучила єго думка, що батько і мати шукають за ним. Він жалував за рідним селом, до котрого може вже не верне і бажав собі бодай еще раз знайти ся в млині. Там було єму добре, мило, там нічого він не бояв ся, не грозила єму жадна небезпека, бо батько і мати берегли єго.

Роздумуючи про те, розплакав ся. Однак вскорі обтер слези, бо пригадав собі на батька і на матїр, як вони бідують і їсти не мають, а він вийшов з млина лише тому, щоби принести їм поміч, та вибавити з нужди ціле село. Постановив більше не плакати, а піти дальше в тій надії, що милосерний Бог позволить єму, щасливо вернути домів!!

Ті слова додали єму відваги і він з вільна посував ся чим раз дальше. Мусїв іти дуже осторожно, бо багна були густо одно побіч другого, а всї були глубокі і як казали старі люди, повні нечистих духів. Що хвилї здавало ся Михасеви, що бачить топільника, як з під води вигладає на світ, зі страшним лицем, як іскрять ся у него очи, а з уст

добуває ся страшний шепіт. Хлопець побожно хрестив ся і відвертав голову від глибокої води, але віколи не ставав. В тім почув на поблизькім озері удар филь. Михась станув за деревом, здержав в собі віддих і надслухував. Удар повторив ся і здавало ся, неначе б хтось пливав по болотнистім ставі.

"О Мати Божа!—прошептав Михась,—може то злі духи, або топільники?"—і почав молити ся. Нараз поміж шуваром, в воді показало ся слабе світло. Була се лямпка привязана до лодки, на котрій сиділо двох сильних, плечистих хлопів. Коли Михась побачив пливучих лодкою людий, з довгими, сивими бородами і довгим волосем, налякав ся, але відтак набрав відваги. Перехрестив ся, виступив з поза дерева і крикнув: "Гей, люди! на поміч!" В тій хвили в лодці позривали ся люди і хопили за ножі та топори; оден з них крикнув сильним голосом: "А хто там?"—"Се я Михась з млина, іду до пустинника, але в дорозі заблудив! Як ви є добрими людьми, то покажіть мені дорогу!" Так відповів син убогого мельника Хлопи поховали ножі за пояси і причалили до берега, до Михася. Коли він побачив незнакомих людий, поблід з переляку, бо

пізнав, що то були розбійники. "Що ти за парубок?—запитав оден з них захриплим голосом—звідки ти взяв ся в тих сторонах? Чи знаєш, хто сюди приходить, той гине? Але не бій ся говори!"

—"Іду до пустинника"—говорив Михась плаксивим голосом.

—"А по що-ж то, єсли можна знати?"—питав дальше жорстокий розбійник.

—"Я іду по раду, промовив наляканий хлопець. Буря знищила в нашім селї всї засїви, грім спалив кілька господарських загород тому жалко зробило ся менї тих бідних людий і іду до сивого пустинника, бо він має бути дуже розумним, та може він видумає яку раду на се велике нещастє!"

Розбишаки поглянули один на другого. "Гроші маєш?"—запитав другий. "Не маю ніяких, бо я сам убогий!" "Хиба брешеш—крикнув розбійник—бо говориш, що ідеш до пустинника, а не маєш гроший? За що-ж будеш живитись по дорозї?" "Нї, я не брешу, говорив що раз то тихше настрашений Михась, мав я кусник хлїба зі сиром, але вже з'їв!" "Но, а щож дальше будеш їсти?—питав дальше бородатий розбійник. Прецінь о голодї не зайдеш?" "Я знаю, що о

голоді не зайду, вимавляв ся хлопець, але думаю собі, що добрі люди мене не опустять і не дадуть згинути в дорозі!"

Розбійники, дальше розмовляли тихенько поміж собою. По хвили оден з них промовив: "Сїдай хлопче до лодки! Мусимо плинути до ватажка! Послушний Михась всїв до великої, хиткої лодки, а розбійники вдаривши веслами по водї, поплили до ватажка.

IV.

МИХАСЬ У ВАТАЖКА РОЗБІЙНИКІВ.

З великим страхом плинув наш хлопець по озері порослим густим шуваром. Дуже бояв ся ватажка, бо думав, що той певно велить єго убити, а єсли ні, то задержить єго у себе і виховає на розбійника. Того послїдного бояв ся Михась єще більше, чим смерти. Прецїнь він був таким добрим та чесним хлопцем, що нїколи не з'умів би обкрадати і убивати людий.

Роздумуючи над тим, дуже довгою і прикрою видалась єму дорога до ватажка по великім озері, яке місцями бурило і скажено шуміло. То лякало не тільки Михася, але і самих розбишак, хоча вони вже добре знали ті місця, якими нераз пливали.

"Злі духи бють ся, шептав оден. Плинїм скорше, бо єще переверну ть лодку!" "А може то танцюють топільники з топільницями"—додав другий. "То єще гірше—відповів перший, вони живцем стягають людий до свого танцю, а опісля мучать в страшний спосіб. Плинїм скоро, скільки у нас сил.

Але лодка повільно пливала по озері. На перешкоді стояв то шувар, в котрім гніздили ся страшні водяні вужі, то якісь зела і трави, котрих корінє пливало по поверхни озера. Часто задержували вони лодку і перехиляли єї так сильно, що мож було думати, що тепер прийдеть ся всім потопитись. Найбільше бояв ся Михась. Що крок здавало ся єму, що бачить як худа рука топільниці хоче втягнути лодку до глубини, то знова, що впадає на него звинений в клубок вуж і бажає єго вдусити. Проте через цїлий час держав очи замкнені і шептав молитви. Вкінци щасливо прибули до берега. Розбійники сховали лодку в густій тростинї, а ведучи перед собою убогого мельника, поспішили до ватажка. Мешкав він в темній, великій і довгій печері. Входу до неї стерегло дванайцять сильних та дуже злих псів і двох молодих розбійників з величезними топорами

в руках. В середині просторої печери находило ся кілька комор. В одній було множество зрабованого золота і дорогих камінів. Побіч стояли високі міхи з дукатами, та скрині з несчисленними краденими церковними річами а то: чашами, монстранціями, хрестами, чарками та иншими дорогоцінними річами. В другій перегороді нагромадили розбійники саме срібло. Було єго так богато, що навіть самі розбійники не знали єму числа. Страшний вид представив ся нашому хлопцеви, коли ввійшов до страшної комори. Ото тут лежали кістяки помордаваних людий, переважно купців, котрі їздили через ті лїси з товаром до міста. А щоби гниючі тїла не затроювали воздуха, то кождого вечера впускали псів, котрі розшарпували мертві тїла і ними живили ся. Побачивши сю комору, Михась мало не умлїв з переляку, бо так страшно бояв ся сего виду. Однак розбійники піддержували єго і попровадили до ватажка. Переходили через четверту перегороду, в якій висїло богато ріжнородної збруї. Були там широкі топори, ножі так довгі, що пробивали чоловіка на скрізь, двосїчні мечі, величезні луки, камінє привязане на шнурах, якими забивано утїкаючих. В пятій ямі мешкав сам ватажко. Був він так

високий, що Михась був єму ледви по колїна. Борода спадала аж по сам пояс, очі мав великі, а зір непріємний, та дикий. А був так сильний, що виривав з корінем молоді

"Говори, що ти за оден, де ідеш і звідки ідеш?"

дуби, а здужав побороти на раз трийцятьох хлопів. Для того то розбійники вибрали єго своїм князем Коли привели перед него Михася, ватажок оглянув єго від стіп до голови і в кінци відізвав ся: "Говори, що ти

за оден, де ідеш і звідки ідеш?" Довгий час не міг малий мельник вимовити слова, хоч розбійники еще нічого злого єму не зробили і аж по хвили оповів о всім, як то его село навістила буря, як люди терпять нужду, а він іде до пустинника по раду для тих нещасливих людий.

Ся бесіда подобала ся дуже ватажкови, тому питав дальше: "То ти зовеш ся Михась а твій батько Петро і есть мельником?"— "Так есть, пане начальнику"—відповів смілійше хлопець.

"Знаю я твого батька добре—говорив дальше ватажок—дуже чесний чоловік. Одного разу, памятаю, коли еще не був я розбійником, тільки жив при матери, була у нас така біда, що не мали ми що їсти. Тоді твій отець, хоч сам не мав богато, прислав нам за дармо муки,бохонець хліба і горщок круп. Гай, гай, памятаю я то добре, і не забуду ніколи. Тож тепер бачу, що і ти також чесний і добрий хлопець, коли хочеш допомочи людям. Я нагороджу тебе і твого батька і ціле село вибавлю від голоду. Не зроблю тобі жадної кривди, але противно дам тобі тільки золота, що будеш мав чим допомочи і родичам і землякам.

Зразу Михась утішив ся, впав ватажкови до ніг і дякував єму за ласку, але нагло пригадав собі, що те золото, яке єму обіцяв ватажок, зрабовано людям, видерто насильно і на нім тяжить людський плач і проклятє. Блідий подав ся взад і крикнув: "Ні любий царю, не прийму я вашого золота, бо воно не ваше. Дякую вам за добре слово і добру волю, але не возьму зрабованого, бо Бог покарав би мене і зіслав би єще більше нещастя на тих, котрі би схотіли взяти таке золото. Ні, ніколи в світі не возьму!"—відповів рішучо хлопець.

Здивував ся князь розбійників почувши сміліcть і такі слова. І довго мовчав, спустивши до землї очи. Всї розбійники думали, що напевно убє тепер нещасного Михася і тільки роздумує, яку би то єму видумати кару. Але добра совість ватажка не позволила на се. І по довгій хвилї обізвав ся: "Смілий і мудрий з тебе хлопець, тому подобаєш ся менї і хоч висказавесь такі слова, за котрі иншого спевностію засудив бим на жир для голодних псів, однак тебе задержу при житю. Не хочеш від мене золота—то іди собі по раду до пустинника. Тільки памятай собі, коли повернеш щасливо домів, скажи своєму

батькови, що я хотів винагородити єго і тебе за давну прислугу, а ти не хотів нічого приняти. А тепер кажу тебе нагодувати і дати грошиї на дорогу. Бодай троха, а мусиш від мене приняти, бо як не приймеш, то тебе лишу при собі і убю твого батька і матїр. Розумієш!" Михась мусїв пристати на се і згодити ся на такі условя. Поклонив ся до ніг ватажкови, а опісля всїм розбишакам і подякував за їх ласку. Опісля одержав смачну вечеру, а що було вже пізно в ночи, ватажок переночував єго у себе.

На другий день рано ватажок дав Михасеви повний мішок дукатів, спорий кусник хлїба і мяса і приказав двом підвладним розбійникам відпровадити єго аж на дорогу, по котрій міг скоро і певно зайти до пустинника. Ще раз уклонив ся Михась розбійникам, подякував і обіцяв молити Бога за їх грішні душі, скоро лиш щасливо верне домів. Потім перехрестив ся і пустив ся в дальшу путь. Двох посїпак відпровадило єго на лїсну дорогу, по котрій Михась помандрував дальше.

V.

МИХАСЬ У ПУСТИННИКА.

День був ясний. Лучі сонця проди-

рались крізь високі дерева і падали на вузку дорогу, яка в тім темнім лісї вила ся, мов гірський потічок. Михась ішов мерщій дальше, оглядаючись поза себе зі страхом. Бо все таки бояв ся розбійників, яких було повно в лісї і вони напевно не будуть для него так ласкаві, як тамті. По лісї повзли довжезні вужі і їдовиті змиї, котрих треба було, що крок стеречи ся і вимпнати, бо могли легко вкусити, а тодї вже нема ратунку від нехибної смерти. Смілий мельник розглядав ся сміло на всї сторони, бо так гарного ліса, як ту, єще нїгде не бачив. А гнїздило ся в тім лісї велике число прегарних птахів, котрих гарні пера блищали до сонця, як золото і срібло і мінили ся, як дороге камінє в барвах веселки. На пнях старих дерев ріс густий напушистий мох, а на нїм вигрівали ся ріжні звірята, яких Михась в своїм житю нїколи не бачив. Окрім скороногих лань, рогачів з довгими, розгалуженими рогами, блукали по лісї також величезні жебри, золоторогі тури і величезні і страшні звірі. При стежцї цвили такі великі цвіти, як млинські колеса, а такі гарні і пахучі, що Михась був би радо зістав ся ту, коли б не приневоляла єго инша потреба... Тому ішов скоренько, а по дорозї

то свистав то весело співав. Ледви коло полудня пристанув, сів на дереві, що єго вивернув грім і смачно заїдав хліб і мясо від розбійників. Покріпивши ся, поспішив дальше.

Сонце вже заходило і настав вечер, а наш хлопець дійшов до глубокої і довгої яруги. Ліс в тім місци був дуже густий; земля нерівна, гориста і повна недоступних скал. В одній з них побачив він викопану печеру, оброслу зеленим хмельом і повоєм. Перед печерою стояв дубовий хрест, під котрим молив ся сивий, як молоко старець. Наш хлопець догадував ся, що ту мешкає сей пустинник, за яким він шукав. І утішив ся дуже, що щасливо зайшов до него, бо був переконаний, що в него спевностию дістане пораду на нужду і нещастє і з тим помічним лікарством поверне повний щастя домів... Ой не знав бідняга Михась, що се не конець єще єго великим клопотам і подорожам.

Зблизивши ся до старця, поздоровив єго словами: "Бог з тобою добрий старче!"— "І з тобою також" — відповів підносячись старець. Був то вже згорблений дідусь, що мав вже перешло двіста літ. Єго лице було

погідне і приємне, а з очий била така лагідність і ласкавість, що кождий, хто лиш єго побачив, полюбив єго. Длятого також і розбійники не робили єму нічого злого, але противно, дуже єго боляли ся і поважали, яко чоловіка святого бо творив чуда. Одїж на нїм була довга і проста, подібна до мішка, оперезена ремінним поясом, а на шиї звисали хрестики і медалики. А довга біла, борода спадає аж до землї. Коли старець побачив Михася, казав єму сїсти на камяній лавочцї і оповісти, що за недоля єго сюда привела. Бідний хлопчина майже з плачем оповідав докладно і правдиво, а коли вже скінчив, упав на колїна перед святим старцем і благає єго такими словами: "До тебе приходжу, божий старче і благаю тебе, абись видумав якусь добру пораду на наше горе. В коротцї вимре цїле село з голоду, коли не скажеш, що маємо робити. Ти є мудрий, отже найдеш раду на се нещастє, яке я тобі розказав. О, вислухай моєї просьби, а ми за то будемо тебе дуже любити і Господа Бога хвалити, щоб тебе приняв ще за житя до Свого Царства!...

Сивий як голуб старець задумав ся над такою бесїдою молодого хлопця, а по хвилї

сказав: "Добрий з тебе хлопець, коли так любиш своїх земляків і хочеш їх вибавити від заглади і голодової смерти. Але щож я тобі на се пораджу? Вправді могу я богато зробити. але тільки одному чоловікові. Ціле село хиба сам Господь Бог може вибавити, бо Він Всемогучий і милосерний, але мене, любий хлопче, на се не стати".

Гіркими слезами залляв ся бідний хлопець, коли почув такі слова. Тільки труду і страху переніс, відбув так довгу дорогу, щоби тільки відшукати святого старця і просити єго о ратунок, а тут дідусь каже, що все на дармо, що єго подорож на ні нащо здала ся, бо він не знає средства, яким би міг спасти від нещастя ціле село. Тож довго і жалісно плакав Михась, а старець тимчасом надумував ся і що хвиля молив ся, підносячи очи і руки до неба. Доперва по якій годині промовив: "Любий Михасю!"—"А що скажете дідусю!"—Перестань, не плач! Бог нагородить тебе, за твоє добре серце. А слухай уважно того, що прийшло мені тепер на думку!" Хлопець обтер слези, сів в єго ногах і вдивляв ся в єго уста, щоби не пропустити ані одного слова.

"Глянь но любий синку на небо-говорив

старий дідусь — чи бачиш там місяць?... Ото тепер має бути повня. Коли місяць вже буде в повні, тоді освічує він дуже ясно і докладно всі предмети. Тоді на найтемнійшій дорозі видко ся лішше, чим в день, бо в день сонце так разить в очи, що не можна довго вдивляти ся в одно місце. Отже в ту ніч, в котрій настане повня, вибирає ся дуже богато людий до неба. — А знаєш ти, по що вони ідуть? Там в кожду ніч коли є повня, Ісус Христос дає один діямант тому, хто перший в саму північ дістане ся під небесні двері. А сей діямант є так великий, блискучий і дорогий, що хто его посідає, той міг би закупити пів краю і вижививити через ціле житє десять тисяч людий. Тому богато людий іде по такий діямант і не лиш люди убогі, але також і люди богаті, брехливі, злі і захланні, які хотять підступно збогатити ся через вартість того діяманту і вживати на світі гулящого і марнотравного житя. Перед небесними дверми є завсїгди страшний натовп, а навіть бють ся і убивають ся, бо кождий хоче бути перед самими царськими дверми. Як тільки вибє північ, святий Петро отвирає ворота і хто перший увійде, тому Христос подає діямант зі Своего Престола.

Ото мій любий Михасю! Коли чуєш ся

в силах, то іди і спіши ся, бо повня буде за кілька днів, а дорога ся довга, далека і небезпечна!

"Дідусю! — сказав Михась—я так дуже бажаю допомочи мому селу і родичам, всюди піду куди тільки прикажеш! Але щож?—Не знаю куди то іде ся до неба і бою ся, щоби мене не убили по дорозі". Добре, щось спитав ся, промовив радісно старець, я тобі покажу дорогу, тільки слухай уважно: Далеко, дуже далеко звідси на всхід лежить так висока гора, що навіть не побачиш вершка; в тім то місци стикає ся небо з землею, там знаходять ся тоті ворота, котрими входить ся до раю. Мусиш скоро там іти, вийти на вершок гори і коли настане повня, чекати півночи!"

"Дідусю мій любий, крикнув утішений Михась, а чи здужаю я там зайти?"— "Зайдеш мій сину, бо ту гору з далека видно тільки тут засланяють сї ліси і скали. Але перестерігаю тебе, що то дуже трудна і небезпечна дорога!" Святий старче, відозвав ся на то мельник, я не боюсь, возьму на поміч Бога і піду. Тільки того бою ся, чи зайду на час? "Єсли нігде не будеш приставати, відповів старець, то зайдеш на час,

але мусиш іти скоро і лиш тільки відпочивати, кільки треба на сон і відпочинок!“ “Сейчас виберу ся і піду! відповів щасливий хлопець і почав дякувати доброму дідусьови цілуючи єго руки “Іди!-говорив пустинник —а я за той час буду молив ся за тебе. А коли щасливо вернеш, памятай — відвідай мене!“—“Відвідаю, відвідаю з певностю“—обіцював Михась і почав збирати ся в дорогу. Однак наперід сивенький дідусь приладив добру вечеру, накормив хлопця, дав єму на дорогу добрих овочів, меду а на шию повісив маленький хрестик. Опісля благословив єго зі слезами в очах і виправляв єго в дорогу зі словами: “Нехай Ангел Хранитель провадить тебе, іди і розкажи Богу про людське терпінє і нужду на земли. Проси у Него поради на нещастє всїх прибитих горем!“ Михась кинув ся до ніг старця, стискав сильно та цілував руки, а опісля, не бавячись довго, перехрестив ся і пустив ся в дальшу дорогу.

А пустинник упав на коліна перед розпятим Христом і довго шептав горячі молитви.

VI.

ПРИГОДА МИХАСЯ З ЧАРІВНИЦЕЮ.

Коли чесний хлопець попращав ся зі

святим дідусьом, вийшов з ліса на зелену луку. Дуже далеко побачив високу гору, якої верщок сягав висше хмар. Там стикало ся небо з землею і там були ворота до того раю. Тяжко зітхав Михась, коли побачив, що прийде ся єму так далеко іти, заким дістане ся на час, на призначене місце. Тота дорога була єще труднійша від попередної, бо скоро лиш скінчила ся лука а почав ся густий ліс, повний нових пропастий, яруг, та лютих звірів. Не так легко було продерти ся, як передтим. Величезна гущавина, котру тамували самі злі духи, вовкулаки і опирі і що крок то показували ся худі, та високі чарівниці. Що хвилини обтирав Михась піт з чола з великого утомленя, а єще більше з боязни і тревоги.

Довго і поволи ішов, бо легко міг заблудити в лісі, в якім панувала глубока тишина. Михась держав ся тої дороги, яку показав єму дідусь і ішов в ту сторону, в котру показували єму густо оброслі мохом дерева. По тім моху міг пізнати, де є північ, полуднє, всхід і захід. А що мав іти завсігди на всхід, тому ішов на ліво від порослої мохом сторони дерев. Ішов без спочинку, а відпочивав хиба тоді тілько, як потребував

покріпити або переспатись. Але й спати не міг, бо довго будило єго вите вовків, храпане медведів і дикий сміх чарівниць та чортів. Михась в страшній тревозї вадержував віддих у грудях, щоби єго хто не зачув. Се богато не помагало — бо чарівницї вже здалека зачули чоловіка.

Але наш Михась продирав ся тихенько крізь лїсну гущавину, ожидаючи нетерпеливо тої ночи, серед якої сподївав ся дістатись на вершок гори.

Нараз станула перед ним бідна старушка, що голосно плакала. Побачивши єї Михась поспитав ласкаво, що їй стало ся і чого плаче. "Ах! любий синку, заслаблам в лїсї і не маю вже сили занести собі назбиране дерево до моєї хатини. Щож я бідна буду їсти, коли не маю при чім зварити?" Жаль зробило ся Михасеви убогої старушки тож сказав: "То я вам бабуню занесу те дерево до хати, тільки ідїть наперед і показуйте дорогу!" З великим трудом піднесла ся старушка і підпираючи ся довгою палицею, ішла повільною ходою наперід, дякуючи по дорозї малому мельникови за єго добре серце. Дорога до єї хати була довга і то тим довша, що старушка що хвилї скручувала в

бік і так милила сліди, по котрих ішли, що в коротці Михась цілком не знав в котрій стороні знаходить ся.

Наконець прийшли до хати, що стояла серед пустих дерев. Була се ліпянка*) збудована з хворосту, досить велика о високім комині, з котрого вічно зносив ся дим. Коли ввійшли до сіний, побачив Михась величезну скількість засохлих вужів, змиїв та ящірок, що висіли на кілочках, а по кутах лежали порозкидані людські кости і чашки. Хлопець поблїд як стіна, а єще більше настрашив ся, коли війшли до кімнати, в котрій сиділо кількоро дітий, що були повязані шнурами, та ланцюхами.

"Скинь дерево на землю! крикнула єму над ухом сива старушка і в тій хвили перемінила ся в страшного страхопуда, з довгими пазурами на пальцях і з рідким покрученим волосєм на голові. Михась пізнав чарівницю. Зі страху ледви держав ся на ногах а тим часом тота потвора-чарівниця кричала дальше: "То ти будеш волочив ся по моїм лїсї? Чи знаєш, що хто ввійде до

*) Ліпянка се хата збудована з глини. Будує ся еї в той спосіб, що вбиває ся в землю чотири стовпи і поможи них вкладає ся дошки, до котрих привязує ся тростину і наліпляє ся глиною.

мене, того не випущу вже ніколи? Зістанеш у мене, будеш мені услугував, лапав вужі і ящірки і будеш їх сушив. А тепер іди до кухні понаставляти горці і кітли на огонь, бо сама мушу іти до моєї куми!“ То сказавши, пхнула єго до другої кімнати. Тут стояв величезний комин, а на нім варили ся тіла убитих дітий. На сей вид впав Михась, на землю і гірко заплакав. Пропав єго діямант, пропала і єго подорож до неба, до мав побачити Ісуса Христа. Ото з певностию мусить ту згинути. Опісля молив ся дуже довго і горячо, а чим довше молив ся, то тим легше ставало єму в серцю і вступила в него якась відвага. Не тратив єще надії. Помолившись почав розглядатись по цілій кімнаті Утікати не можна було, бо знав, що чарівниця сейчас почує єго утечу і дожене єго на лопаті. Убити єї также не було способу, бо вона сильнійша від него.

Коли так роздумував, що має робити, почув з попередної кімнати голос: “Ходи сюда, любий хлопче!“ Михась ввійшов до тої комори, де сиділи повязані ланцюхами діти. Єго побачила одна дівчина і сказала: “Ах, спаси нас з тої нужди, вже цілий місяць сидимо тут і не задовго згинемо!“—“Добре,

відповів хлопець. але що маю робити щоби спасти себе і вас! Прецінь чарівниці жаден чоловік не одоліє!" О коби ти міг еї замкнути в якій скрини, говорила дівчина. тоби з певностию згинула з голоду." Таж вона піднесе віко і вийде, відповів на ті слова малий мельник. "Єсли нарисуєш на нім хрест, то ніколи в світі не піднесе" говорила дівчинка. а Михась мимо волї задумав ся. Рада була добра, але щож, такої скринї нігде не було, а коли-б навіть і була то тяжко вихнути там чарівницю.

"Вже якось то я зроблю?" відповів голосно Михась, тільки нехай но я розглянуся по хатї і все роздумаю." По тих словах вийшов з комори і приглядав ся ся з увагою катинї. Дві комірки вже знав. тож пішов до меньшої комірки, до котрої провадили осібні двері з надвору. Ту було цілком темно, нігде не було ніякого отвору, крім дверий. Коли Михась еї побачив утїшив ся дуже і подумав собі: "Комина і вікна не ма, то баба не утїкне, а двері вже якось я мушу замкнути!"

Коли вернув до хати, потїшив дїти а сам взяв ся розкладати на припічку огонь. Однак сумував над тим, чи дасть ся єму звідси вирватись і чи не запізнить ся на означену

ніч до неба. "Треба буде хутко бічи, думав собі, а може єще прибуду в ту хвилю, в котрій святий Петро отвирає ворота, а Ісус Христос дає діямант. Стратив я доперва день." Знова залляв ся Михась слезами, бо був переконаний, що з певностию запізнить ся до неба. Вечером верне чарівниця, то я ся з нею розправлю! Але яке було єго горе і нещастє, коли страшна баба не вернула, ані вечером, ані на другий день. Але він конечно постановив утечи з того місця. На третий день вернула чарівниця; відважний мельник постановив усунути єї з того світа і визволити від неї себе і нещасні діти, та цілу землю.

Єще не ввійшла добре до хати, а вже Михась почав з нею сварню: "Щож ти собі думаєш, що я буду о голоді робити? Три дні сидиш у своєї куми; а мене зіставляєш без кусника хліба?" "А до кого ти так говориш, крикнула чарівниця, то ти будеш мене вчити, що я маю роботи? Чекай, дам я тобі!" По тих словах вхопила за желізний прут, щоби убити Михася, однак він лиш на се чекав. Чим скорше почав втікати.... Вибіг з кухні до кімнати, з кімнати до сіний, а з сіний в поле і сховав ся до тої темної

комори. Чарівниця бігла за ним. Мельник тільки сего бажав і коли побачив злу бабу в темній і пустій комірці, пхнув єї на землю. Заки чарівниця піднесла ся, Михась вибіг з комірки, замкнув за собою двері а, щоби не могла звідтам вийти, повісив на клямку посвячений хрестик, що дав єму в дарі пустинник. На дармо напружала свої сили, щоби виломати двері; усе нічого не помагало. При помочи хрестика поборола сила божа усі пекольні змаганя чарівниці. Коли проклята баба побачила, що силою нічого не вдіє, почала покірними словами просити Михася: "Пусти мене, мій любчику, мій дорогий хлопчику, а я тебе випущу на ціле житє і зробю таке, що ніколи не вмреш Також дам тобі такої масти, що в одній хвили гоїть кожду рану!" "Насмаруй ся нею сама", крикнув хлопець і не слухаючи, що відповість єму чарівниця побіг до хати.

"Діти, ми вільні", закричав і чим скорше розрізував шнури і пилував ланцюхи, що давили руки і ноги нещасних дітий. Запанувала величезна радість. Всі стискали Михася і дякували єму, а найстарша дівчинка промовила: "Не забуду тобі сего разом зі своїми братами і сестрами!" По тім засіли усі до обіду. Коли покріпили ся, оповідали

Михасеви, в який спосіб пірвала їх клята чарівниця. Але не було часу бавити ся довгими розмовами. Кождої хвилї міг з'явити ся якийсь злий дух, або яка відьма, котраби їх наново увязнила і увільнила замкнену чарівницю. Щоби не допустити до сего, порадила дівчинка спалити тоту погану хатку.

В однїй хвили полумінь обняла суху ліпячку і знищила до тла то грішне і прокляте місце. В тім огни згоріла також безбожна чарівниця і не лишило ся по нїй нїчого, тільки купа попелу.

Доперва тепер свобіднїйше відітхнули діти, коли побачили, що нещастє, при помочи божій, так легко минуло ся. З великим жалем в серци прийшло їм розійтись, бо Михась сейчас постановив іти дальше на схід, а дівчинка з братами і сестрами на захід. Вона бояла ся дуже, бо не знала цїлковито дороги. Однак мельник потїшав єї оповідаючи докладно, в котрій сторонї мешкає пустинник і коли тільки щасливо зайде до него а він єї покаже дальшу дорогу. Єще раз подякувала дівчинка Михасеви за се, що єї вимратував. З жалем попращали ся і сейчас розійшли ся; дівчинка з братами і сестрами пішла стежкою на захід, а Михась на схід.

Ішов жваво, але тяжко було єму на серцю. Ото стратив в чарівниці чотири дні а перед ним єще стояла далека і трудна дорога. Тому журив ся і роздумував, чи дійде він на час на вершок гори. Потїшав ся лиш тим, що до повнї єще далеко. Але коли надійшов вечер і він побачив що вже завтра настане повня, настрашив ся дуже і почав плакати. "Все пропало, з певностию спізню ся", погадав собі Михась і єще гірше залляв ся слезами.

VII.

МИХАСЬ ПОБОРЮЄ ЧОРТА.

Коли Михась так плакав і заводив, нараз побачив перед собою куцого чорта. Убранє на нїм було чорне, очі погані, червоні, як у кролика і часто з них сипали ся іскри. На голові мав невеликі, але острі роги, а на ногах кінські копита. В руцї держав желїзні вилки, котрими підпирав ся.

Михась, що і так ішов зі страхом, єще більше попав в тревогу, коли чорт за ним волїк ся. Опісля запитав єго куций: "Чого плачеш хлопче і що тут робиш?" Малий мельник розповів єму все докладно і не затаїв навіть того, що іде до Ісуса Христа по дорогий діямант. Та бесїда дуже не подобала

ся чортови, тому сказав: "По що тобі дурню іти до неба, то не варта; дорога трудна, тяжка та повна ріжних перепон. Лїпше ходи до мене, дам тобі два рази більший діямант від тамтого. Послухай мене, а не пожалуєш!"

...—"А щоби ти хотів за него?" спитав малий мельник. "То дурниця, відповів урадований чорт, тепер не хочу нїчого і потім нїчого не возьму. Тільки мусиш приобіцяти менї, що не підеш нїколи до церкви, не будеш слухати проповідий і не будеш хрестити ся свяченою водою... Сам бачиш, що небогато бажаю від тебе і за те все дістанеш від мене не тільки діямант, але також ціле цісарство зі золота і срібла. Но, добре? Скажи?

Спершу думав Михась збогатитись тим легким способом себе і родичів, але опісля сейчас опамятав ся, візвав на поміч Бога, аби додав єму відваги і виступив проти покус чорта. По хвили так обізвав ся: "Гарно ти чорте говориш, але я знаю, що ти брехун і не дотримуєш нїколи слова!"

—"Неправда, заверещав куций, що лиш захочеш сей час зробю!"—"Сей час, побачимо, відповів Михась, занеси мене на тоту гору, де знаходять ся ворота до неба, а я тобі присягаю, що нїколи не піду до церкви,

ані не буду слухати проповідий, як сам собі бажаєш!"

На се чорт не хотів пристати, бо знав, що хто раз погляне на гарне і ясне лице Ісуса Христа, той ніколи не допустить ся ніякого гріха. А чорт викручував ся від всякої рішучої відповіди, а тим часом хлопець рішучо обставав при своїм. Чорт просив ся, складав руки, заклинав ся, що все для него зробить, тільки не може єго там запровадити. "Мій Михасю!—говорив підлестно, мій ти любий, видумай що иньшого, а все зробю, мій гарний хлопчику. — І почав єго щиро стискати Нагло заревів так жалісно, як би єго хто різав, бо діткнув ся лабою посвяченого хреста, що висів на шиї Михася. Чорт кидав ся і заєдно кричав: "По що ти носиш се дрантє? Та-ж се не коньче потрібне чоловікови. Тільки дурні беруть се на шию!"

Коли Михась побачив, як велику силу має хрест проти покус чорта, прийшло єму на гадку иньша хосенна думка: Він удав зажуреного, що зробив чортови таку прикрість. "Жаль мені тебе чорте, відізвав ся мудрий хлопець, тому, що тебе люблю і не хочу тобі робити кривди, тому здійму з себе

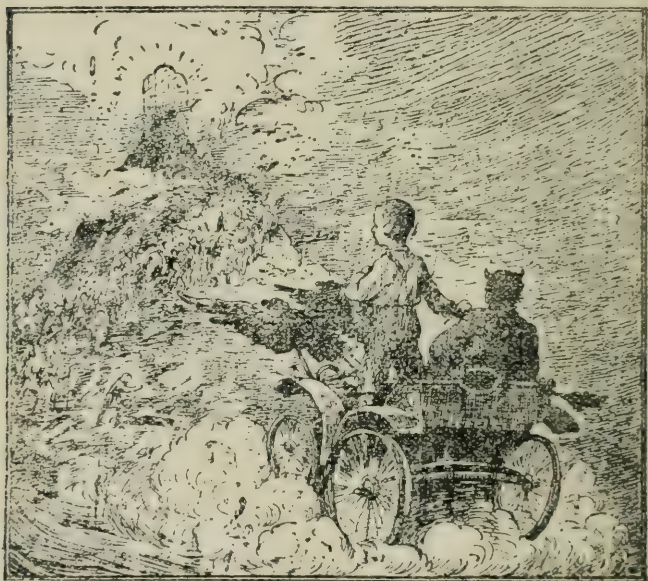
той хрестик!“—“О то дуже добре зробиш“ крикнув утішений чорт, а з радости аж підскочив. А тимчасом Михась вправді здійняв з себе хрестик,сховав его і промовив: “Но, дивись проклятий чорте, що вже здіймивем сей хрест з грудий і можеш на сміло приступити до мене!“ Урадуваний чорт сейчас приближив ся. На се Михась тільки чекав. В одній хвили закинув він хрест на шию чорта і держав его з цілої сили.

Того чорт не сподівав ся і настрашив ся дуже, коли побачив, що хлопець здержує его силою хреста в своїх руках. Посвячений хрест палив его одіж і дразнив его тіло. Єму здавало ся, що двигає на собі величезний тягар, що дусить его величезна сила і пече пекольний огонь. Не дасть ся висказати як плакав з розпуки, просив Михася о помилуванє, як присягав ся на самого люципера, що все єму зробить, принесе богато золота і тисячі діямантів та висипле перед ним і за то не буде вже нічого бажати лиш тільки, щоби здіймив з него той огневий ланцух. Однак всї его жалї, нарікання, слези і присяги не зворушали хлопця і Михась не дав ся ублагати.

—“Шкода твоїх слів, перекуновав куцо-

го, бо то нічого не поможе, хотяй би тут з твоїх очий слези лились. Увільню тебе тоді, коли мене занесеш на велику гору і з відтам назад сюди приведеш!"

Справа була трудна. Нещасливий чорт мусів тепер пристати на все, чого тільки

бажав Михась, бо хрест позбавив єго сили. На приказ хлопця чорт засвистав що сили. Сейчас знесли ся два орли в воздух і тягнули за собою золоту карету. Хлопець чим скорше

сів і держав сильно чорта. Сейчас приказав птахам завести ся на вершок гори, де знаходили ся ворота до раю.

І орли замахнулись що сили великими крилами, знесли ся під небо і з страшним лоскотом і шумом повезли єго разом зі слугою чортом на приказане місце. Тепер був Михась певний, що прибуде на час.

VIII.

ПОДОРОЖ МИХАСЯ ДО НЕБА.

Хоч орли були дуже сильні і летіли як стріли, то мимо того ледви на девяту годину перед північю, з великим трудом прибули на означене місце. Михась зрозумів, що в ніякий спосіб не був би міг дістати ся пішки на означене місце. Гора була дуже спадиста і похила. Покрита була скалами, часами так спадистими і гладкими, що в жаден спосіб не можна було на нїй вдержати ся. Що хвиля набігали з печер і гірських пропастий величезні вужі, змиї, що дишуть огнем, то знова в воздусї уносили ся розпалені камені, що пекольним жаром палили всьо, що лиш стояло на дорозї. Цїла гора, куди тільки глянеш оком, покрита була людьми. З великим трудом і напруженєм ішли вони, проклинаючи оден другото. Кождий узбро-

єний був в мечі і ножі, щоби убити кождого, хто би заступив єму дорогу. Ціла гора виглядала небаче вавилонська вежа, тільки на ній було гамору, крику і тільки ріжнородних мов і язиків.

Лиця людий були страшні, а очі горіли пристрастию і жадобою посіданя скарбів. Крім Михася може було кілька мужів, що бажали дістати ся до небо з надією, що Христос дасть ім раду на нужду, біду і невисказаний біль. Прочі цілі сотки, тисячі, мілїони, ішли з жадоби, щоби збогатити ся, а потім грішити і надуживати божої доброти на підлі і нечесні вчинки. На їх лицях малювала ся страшна ненависть до Бога, що мусять так далеко іти по діямант, до людий, що їм заступають дорогу, вкінци до цілого світа. Були тут і такі, що цілими місяцями сидїли, очікуючи доброїногоди, щоби ввійти до раю. Нераз, не маючи харчу, гинули з голоду, а їх тіла розшарпували сути і круки; деякі стративши надію, божеволіли і скакали в пропасть.

Настрашив ся дуже наш добрий хлопець, коли побачив таке множество ріжних людий. Здивував ся, бо єще ніколи не бачив тілько людий ріжної краски і ріжного ста-

ну. Налякав ся, бо пізнав, що хоч стоїть вже на вершку, то все ж таки легко може єго хто втрутити в глубоку пропасть, або убити мечем. Однак не стратив надії "Коли я доти щасливо дійшов, то Бог позволить мені єще до неба дістати ся". Почав молити ся. В молитві дякував Богови передівсім за се, що ратував єго підчас цілої подорожи, що вибавив єго з тільки пригод і небезпек, що дав єму добрий розум і сильного духа, щоби знав, що в кождій хвили має робити і говорити. Опісля просив і благав Господа Бога, щоби позволив єму ласкаво перебути найтяжшу хвилю, допоміг єму дістати ся до неба, бо бажав собі дуже побачити погідне лице Христа і просити єго о ратунок для цілого села і родичів.

Коли скінчив молити ся, привязав чорта до дерева і сказав: "Чекай з орлами на мене в тім місци, а коли Бог дасть щасливо вернути, відвезеш мене, а я за се увільню тебе". — На ті слова куций мовчав і роздумував над тим, як би то увільнити ся з тих кайдан і пімстити ся за дізнану від Михася кривду.

Тимчасом Михась продирав ся скрізь натовп людий. Завсїгди відтручували єго на бік, відпихали ліктями, а часом били пру-

тами і кричали: "Підеш з відси. Єще не доріс, а вже не хоче старшим зробити дороги. Забирай ся звідси, бо не вернеш живий до хати!"

Михась тряс ся зі страху, але з дороги не уступав ся. Ніби то цофав ся назад, але в тій самій хвили з подвійною силою пхав ся вперід. В тім годинник вибив три чверти на дванайцяту. Хлопець настрашив ся. Єще чверть години, єще пятнайцять мінут, єще пятнайцять отченашів, а отворять ся ворота до раю. "Гей, милий Боже, чи пустиш Михася до неба?"

Страшна блідість покривала лице бідного мельника, то знова червоність з тревоги очікуваня і дивного страху. Поглянув на величезний годинник, що показував на небі години і єще більше задрожав, бо до півночи бракувало єще десять мінут. Чув як за воротами раю хтось переходив скорими кроками і голосно говорив. То святий Петро сварив на слугу, що заподів десь ключі. Але в коротці старий Апостол знайшов, а Михась чув, як вложив ключ до дірки, щоби на час отворити браму. Єще пять мінут, а мельник не міг вже віддихати, молотом било ся его серце, а зимний піт річкою спливав

по твари. Мало що не плакав зі жалю і розпуки, бо перед самою брамою був такий стиск і такий бій на ножі і желізні дручки, що Михась навіть не міг подумати, що він дістане ся до брами. Рясні слези покотили ся з єго очий по блідім лици.

В тім почала бити дванайцята година. Михась вздержав віддих, а крики і клятьби подвоілись. "Ісусе допоможи"—крикнув з розпуки хлопець. В тім впав на дуже щасливу гадку. Сейчас виняв з запазухи мішок з дукатами, що дарував єму на дорогу ватажок розбійників і потрясаючи ним над головою, закричав надлюдським голосом: "З дороги! Розступіть ся, несу вам золото!" В одній хвили втихли верески і клятби і тисячі рук витягнуло ся по мішок з дукатами.

З сего скористав Михась і одним скоком перебив ся через товпу, що здержувала єго від воріт, ставувши на порозі розсипав блискучі дукати на голову лакомих і заздрісних людий. Хто жив кидав ся з криком до землї, щоби збирати золото.

В тім годинник перестав бити. Святий Петро отворив браму, а Михась перший єї перейшов і знайшов ся в раю.

IX.

МИХАСЬ В НЕБІ.

Усміхнув ся святий Петро, коли побачив нашого хлопчика: "Дивіть, дивіть, промовив, такий малий, а дістав ся до нас!" Довго не міг Михась промовити слова з великого щастя, радости і несмілости. Доперва по хвили упав до ніг святого Петра і цілуючи їх промовив: "О, який же я щасливий!"— "Але, як я бачу, то ти настрашив ся?"— "О, правда, говорив смілійше Михась, богато пригод зазнав я, але при божій помочи все перебув я щасливо!"—"То ти серед такого труду ішов по діямант питав ся святий Петро і на що ж тобі такі богацтва здадуть ся?" — "Хочу ратувати убогих"—шептав мельник і почав все оповідати святому Петрови, почавши на тім, як прибув до неба. "Гарно і мудро поступаєш, хвалив єго Апостол за те, сейчас Ісус Христос нагородить тебе. Ходи скоро до Него, тільки вперід вичисти собі одежу з пороху і попелу, вимий лице і руки, бо до Христа треба приходити з великою чистотою душі і тїла".

По тих словах казав святий Петро служащому подати воду, ручник і щітки. А то все було таке гарне і дороге, що Михась аж

бояв ся дотикати сих річий. А в кінци коли обмив ся і обчистив, взяв єго святий Петро за руку і попровадив до Христа.

По дорозї Михась розглядав ся на всї сторони. Ніхто не всилї сего розказати, що за чуда бачив, які гарні чув піснї ангелів і які бачив дорогоцінности. Нїхто не може сего оповісти ані списати, хочби був такий мудрий, як сам Соломон.

Легко ступаючи, ішов Михась по срібній і білій як сніг підлозї небесній. Було єму так легко і так добре, як ніколи на земли. По всїх усюдах цвили найгарнійші цвіти, а їх запах, змішаний з кадилом, наповняв усї усюди. Прегарні ангели ходили помежи цвітами і грали, або весело співали. За ними бігали розвеселені маленькі дїти. Се були молоді душі померших хлопців і дївчат. Дальше тягнули ся величезні ряди святих і Архангелів. Всі вони окружали престол Христа, що сидїв по правій руцї Господа.

Коли Михась зближив ся на кілька кроків від престола, не міг дивити ся в лице Всемогучого з причини великої ясности, яка била від Престола. В кінци підніс єго сам Ісус Христос, притемнив соняшну ясність до тої степени, щоби чесний хлопець міг

глядіти на лице Того, котрий з любови до людий дав ся покірно прибити на хрест за всї гріхи людські.

Коли Михась побачив Христа, занїмів з великого одушевленя. З Єго лиця била така добродушність, щирість і любов до людий, що нїяк не можна сего описати. По хвилї мовчанки Христос відізвав ся.

"Знаю тебе Михасю і знаю, по що ти прийшов. Знаю цїле твоє житє, знаю все, що дїє ся на світї. Хвалю тебе дуже за твоє добре серце, тільки памятай собі, щобись нїколи не сплямив єго, навіть найменьшим гріхом і найменьшою лихою думкою. Жий дальше в чеснотї і вправляй ся в нїй що дня, а тепер возьми собі той великий діямант, що блищить ся на моїм престолї і иди з ним на землю. Ратуй своїх земляків з нужди і скажи їм, що я завсїгди памятаю на них і що хто в мене повірив, той нїколи не згине!"

Довго не міг Михась прийти до слова. В єго грудях горіла невисказана любов до Христа, а ненависть до тих людий, котрих щойно бачив перед небесною брамою, що так страшно ображають Єго, а він такий добрий і так ними опікує ся. Він стискав і цїлував колїна Христові.

А коли святий Петро подав єму діямант з престола, завинув єго старанно в хустину і сховав єго глубоко за пазуху. Хоч вже довгий час перебував в небі мимо того не спішив ся до відходу, так єму було приємно Забув о землї, о своїм селї, о родичах, а бажав сидїти в ногах Христа і зливати їх своїми слезами. Ласкаво глядїв на него Ісус Христос і Пресвята Дїва і гладячи єго по голові, промовила: "Люби завсїгди моєго Сина, а я тебе на віки возьму до неба!"

І з певностию був би там Михась зїстав, колиб святий Петро не сказав: "Но, ходи любий Михасю, бо мушу замкнути браму, щоби хто не закрав ся!" Тодї Михась чим скорше зірвав ся, єще раз стиснув ноги Ісуса Христа, і матери Божої і пішов до брами. Ангели відпровадили єго аж до воріт, співаючи піснї. При воротах попращав ся Михась з святим Петром. Сивенький Апостол стиснув голову Михася, дав єму деревляний хрестик на дорогу і сказав: "Іди в супокою, добре списавєсь ся, тож і нагородив тебе Всевишний. Вертай щасливо домів, а на дорогу маєш той деревляний хрестик, на котрім помер Христос. Тота памятка буде стеречи тебе від всяких небезпек!"

Щиро подякував Михась святому Петрови, поклонив ся до ніг, а попращавшись, вийшов з раю. А сейчас за ним брама замкнула ся.“

Страшний вид представив ся в очах Михася, коли опинив ся за воротами раю, на вершку гори. Тисячі трупів лежало в калюжах крови, так страшно били ся на дукатах, які він розсипав. Тяжко зітхнув Михась, коли побачив так велику захланність і людську жадобу золота. Тому, що не хотів дивити ся на той поганий вид, оглянув ся за своїм чортівським слугою. Але єго вже не було. В часї коли Михась перебував в небі, якийсь захланний чоловік злакомив ся на гроші, здіймив єму зі шиї хрест, а за се дістав великий мішок золота. Тоді пізнав наш хлопець, що мусить пішки вертати домів.

Але не сумував вже над тим. Ціль свою осягнув, зробив ся найбогатшим чоловіком на світї, тож міг вживати собі щастя. Міг купити собі конї, повіз, срібну упряж, міг собі побудувати величаві палати, міг закупити краї, зробитись королем.

Однак о тім всїм Михась навіть не думав. Хотяй був в небі, бачив ся і розма-

вляв з Христом, мав в своїх руках величезні скарби, то мимо того не стратив еще свого щирого серця і своєї покірности. Постановив пішки зійти з гори, а опісля наняти якого убогого хлопця, щоби скорше дістати ся до свого села.

Як задумав так і зробив. Поволи почав сходити з гори на долину. Тяжка то була дорога. Крім глубоких пропастий, крім кровожадних вужів і їдовитих змій, чіпали ся бідного Михася товпи розюшених людий і грозили єму смертию говорячи: "Ти дістав діямант. Віддай сейчас, на що тобі він здав-ся?" В таких небезпечних хвилях Михась не нарікав і не ставав до бійки, тілько витягав з кишені маленький хрестик і коли тілько єго виняв, сейчас затихали клятьби і настрашена товпа розскакувала ся, бо така була сила маленького деревляного хрестика, на котрім помер Христос.

X.

ПОВОРОТ МИХАСЯ ДО ДОМУ І ЄГО ДАЛЬШЕ ЖИТЄ.

З певностию не вистарчилоби часу і паперу, коли бим хотів докладно оповісти про всї пригоди, які спіткали Михася, коли

вертав домів. То тільки скажу, що було їх єще більше чим тоді, коли ішов до неба. Найбільше перешкаджав єму по дорозі той чорт, котрого Михась зробив своїм слугою. Увільнений з кайдан, чорт вернув щасливо до пекла, а скликавши цілі ватаги чортів і чарівниць, зсилав на нашого хлопця на кождім кроці нові нещастя і небезпеки. То бурі і громи, то пажерливих смоків, банди розбійників і опришків, то вужів і їдовитих змій. Однак Михась все зносив терпеливо, оборонюючи себе і свого візника силою чудотворного хреста.

Так заїхав щасливо до величезного міста. Тут рішив ся продати діямант, тілько нігде не було так богатого чоловіка, котрий би міг заплатити за діямант належну ціну. Доперва сто купців і банкирів мусіло складати ся до спілки і ледви змогли виплатити належну ціну. В той спосіб, Михась став ся найбогатшим чоловіком на земли.

В кінци вернув наш хлопець до села, до батьківського дому.

Чи-ж можу описати тоту величезну радість, з якою родичі повитали хлопця? Посивіли з жалю і смутку, бо були пере-

конанї, що Михась згинув. Яке ж було їх зачудоване, коли хлопець почав їм оповідати, де був, що видїв і що чув? Навіть не хотїли вірити власним очам. Коли Михась показав їм кілька возів золота і срібла і що то все дістав за оден маленький діямант.

Чи ж в силї я вам описати, любі читачі, як бідні люди тїшили ся і дякували Михасеви за єго добре серце. Кождий дістав тілько гроший, що вистарчило єму до кінця житя. Тепер всї могли безжурно працювати на своїх полях і нивах, без огляду на се, чи вродить ся, чи нї. Всї молили ся до Бога за Михася і за той чудний ратунок.

Коли Михась дав кождому, хто лиш просив, частину свого майна, решту казав закопати глубоко в землю, а на верху висипати високу гору, На разї не потребував гроший, родичів зробив щасливими, виратував з біди село, а сам не хотїв тратити надармо майна.

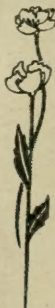
Що ж одже? Ото попращав ся з родичами і удав ся до міста на науку, бо знав, що тілько чоловік розумний з'уміє користати з мілїонів і чесно прожити житє. Тому учив ся пильно і виріс на благородного мужа.

Доперва тоді, коли покінчив школи, вернув до родинного села.

Викопав скарб і заложив велику школу, де всі діти за дармо учили ся читати і писати, а передовсім всі старали ся зістати колись чесними і добрими людьми.

Місто деревляної церкви вибудував муровану, таку гарну, що і в місті нема гарнійшої. Казав вирізьбити олтар зі щирого золота, а стіни виложити сріблом.

І дуже богато подібних добродійств довершив Михась, а все корив ся перед Богом і провадив примірне житє.

УЧЕНИК МУРАВЛЯ.

Славний азійський завоєватель Тимур або Тамерлян прийшов до великої сили і і значіня лишень через свою зелізну витревалість, що від своєї наміреної цїли ніяким нещастєм не дав відстрашити ся.

А тої витревалости і твердости научив ся, як сам розказував, від муравля.

Одного разу, коли програв битву, утїк Тамерлян перед неприятелями і сховав ся в звалище старої хати. Сидячи і думаючи над своєю долею, що не є в силї перемогчи своїх сильних неприятелїв, побачив, як муравель тягнув на стїну зерно пшениці, більше і тяжше від него самого; але що витягне його трохи висше, воно переважить ся і він паде з ним на землю. Та тим муравель не покинув своєї роботи, але дальше брав зерно своїми клїщиками і знов тащив в гору. Тамерлян начислив, що муравель з тим зерном падав 69 разів і аж за 70 разом удало ся йому винести його на гору.

— Дякую тобі, маленький хробачку — сказав Тамерлян — так і я буду робити.

І від того часу ніколи нічим не дав ся збити з толку, аж таким способом прийшов до великої слави і могучости.

І ми повинні дивити ся на того муравля. Що упадем, вставаймо назад, збираймо наші сили і працюймо дальше для нашого поневоленого народа, а колись таки конечно і ми вилїземо на верх і прославимось і станемо на рівні з иншими цивілїзованими народами.